

SPRAWA BREITWIESERA,

czyli w czym nam mogą pomóc zwierzenia złodzieja dzieł sztuki

Stephane Breitwieser, człowiek, który szukał uznania, który czuł się niedoceniony i niespełniony, znalazł rozwiązanie swoich dylematów – kradzieże dzieł sztuki. Skala jego niespotykanej aktywności bez wątpienia znalazła już miejsce w historii kradzieży dzieł sztuki. W swojej przestępczej działalności na przestrzeni blisko siedmiu lat (1994-2001) okradł 172 instytucje. Poszkodowanymi były przede wszystkim muzea. Oprócz nich na liście ofiar znalazły się również galerie, domy aukcyjne i antykwiary. Skutki jego działań odczuły muzea francuskie, szwajcarskie, niemieckie, belgijskie, holenderskie. Przez wiele lat był nieuchwytny dla policji kilku krajów. Każda kolejna udana kradzież powodowała, że czuł się coraz bardziej bezkarny. Sprawa Breitwiesera ma wiele aspektów. Muzealniki powinni zainteresować wątek ochrony i zabezpieczenia zbiorów muzealnych. Wszystkie kradzieże Breitwiesera miały miejsce w czasie udostępniania zbiorów zwiedzającym, co wskazuje na ogromne luki w ochronie. Organy ścigania mają również nad czym się zastanawiać. Jak to możliwe, by w dobie globalnej wymiany in-

formacji, działania Interpolu i Europolu nikt przez wiele lat nie mógł powiązać tak licznych kradzieży. Do niezwykle ciekawych wniosków mógłby dojść również psychiatra, psycholog i socjolog. Jeden przypadek, a ile wątków do badania.

Dzięki dwóm książkom mamy możliwość sami prześledzić sprawę Breitwiesera. Pierwsza – zwierzenia samego Stephana Breitwiesera, zatytułowana *Wyznania złodzieja dzieł sztuki*, została wydana pod koniec roku 2007 przez Wydawnictwo MUZA SA. Druga – *Kolekcja egoisty. Szalona przygoda złodzieja dzieł sztuki i inne budujące historie* Vincenta Noce, wydana w Paryżu w roku 2005, ukaże się w polskim przekładzie w połowie roku 2008 nakładem Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych.

Jedna sprawa – dwa punkty widzenia. Do osobistej relacji Breitwiesera trzeba podchodzić z ostrożnością. Duży dystans trzeba zachować w stosunku do wywodów usprawiedliwiających jego postępowanie. Breitwieser stara się przekonać do siebie Czytelnika, przedstawiając kradzieże, jako wynik pasji kolekcjonowania wszystkiego, co piękne. W poszczególnych relacjach jest jednak wiele niespójności, które każą ostrożnie podchodzić do jego zwierzeń. Najbardziej wartościowymi w jego książce są jednak opisy poszczególnych kradzieży. W toku sprawy Breitwieser wykazał się wręcz doskonałą pamięcią. Potrafił odtworzyć większość popełnionych kradzieży. Szczegółowo opisywał nie tylko, co z którego muzeum ukradł, ale również okoliczności, w jakich to nastąpiło. Lektura tej książki powinna być obowiązkowa dla wszystkich muzealników. Zwierze-

nia człowieka, który w biały dzień okradł 172 muzea są bezcennym źródłem informacji. Podstawą zorganizowania dobrej ochrony przed przestępczością jest znajomość metod działania przestępców. Dzięki zwierzeniom jednego z nich można poznać sposób myślenia, typowania i działania. W tym zakresie jest to bez wątpienia jeden z najcenniejszych walorów tej książki.

Nieco inaczej do sprawy Breitwiesera podchodzi Vincent Noce, znany francuski dziennikarz specjalizujący się w problematyce rynku sztuki, starający się w licznych artykułach przedstawiać problematy-

kę ochrony dzieł sztuki i zwalczania nielegalnego handlu tymi obiektami. Na podstawie akt sprawy Noce przedstawia nie tylko przestępcze działania Breitwiesera (w tym zakresie jest duża zbieżność obu książek), ale również pozwala spojrzeć na osobę sprawcy przez pryzmat badań psychologicznych. Vincent Noce porusza jeszcze jeden bardzo ważny wątek – analizuje działania policyjne i zachowanie poszkodowanych w trakcie procesu. Z akt sprawy wytłania się niezbyt po-

chlebny dla organów ścigania obraz. Wszystko wskazuje, że to właśnie ich opieszałość umożliwiła matce Breitwiesera pozbycie się z domu kilkuset skradzionych dzieł sztuki. Tylko część z nich udało się odzyskać (głównie wyroby rzemiosła artystycznego). Kilkadziesiąt obrazów zostało pociętych, porąbanych i wyrzuconych do śmieci. Zastanawiający jest również znikomy udział poszkodowanych w procesie karnym. Tylko nieliczni przedstawiciele muzeów brali udział w sprawie sądowej. Poczucie wstydu, czy chęć jak najszybszego zapomnienia o kradzieżach i stratach, jakie spowodowały?

Obie książki powinny stanowić obowiązkową lekturę nie tylko dla muzealników, ale również dla organów ścigania. Nie znam drugiej takiej sprawy, która została tak dokładnie opisana. Mamy powiedzenie: *Uczmy się na błędach*. W wersji studenckiej z lat 60. ubiegłego stulecia brzmiało ono: *Uczmy się na uniwersytetach, a nie na błędach*. Obecnie można powiedzieć: *Nieważne jak i na czym, ale się uczymy. Jeśli już musimy się uczyć na błędach, to najlepiej na cudzych, a nie własnych*. Dogłębna analiza sprawy Breitwiesera daje rzadko spotykane możliwości poznania mentalności złodzieja dzieł sztuki i sposoby jego działania. Mamy szansę uniknąć wielu zagrożeń, pytanie tylko: czy poważnie podejmiemy do lektury tych dwóch wyjątkowych książek? Wielkim błędem byłoby ich zlekceważenie. Mogą tego nie zrobić nasi rodzimi przestępcy, a wtedy skutki tego dla wielu polskich muzeów mogłyby się okazać fatalne. Lepiej, żeby się nie sprawdzały polskie powiedzenia. ■

SUMMARY

page 3 PIOTR OGRODZKI
THE CENTRE OF ART COLLECTION
PROTECTION 1988-2008

An article looking back at the twenty years of the centre's operation presenting the different directions of its activities and its cooperation with institutions guarding the security of cultural property.

page 6 KATARZYNA ZIELIŃSKA
INFORMATION. THE SCALE OF CRIME
THREATENING HISTORIC OBJECTS IN 2007

It is a paper prepared by the National Team for Fighting Crimes against National Heritage at the Main Police Headquarters. Between 2006 and 2007 the number of different kinds of crimes fell by 130 thousand. 1132 crimes were committed against cultural property, which means that compared to 2006 there was a fall of 38.4 percent. A marked increase in the detection of the crimes must be noted. Moreover, a considerable number of objects are being recovered.

page 10 MARZENA JAWORSKA
THE RECOVERED COLLECTION
OF THE UPRISING FIELD POST

Information on the collection of correspondence from the time of the 1944 Warsaw Uprising. 123 objects connected with the Uprising Post were bought at the auction. The valuable collection, which is now in the Museum of the Warsaw Uprising, comprises stamps, envelopes and letters.

page 12 JACEK GUTOWSKI
HETMAN'S BATON FROM WILANÓW

The historic collection of Wilanów militaria became scattered during World War II. A large part was lost before, i.e. in 1919, when Count Ksawery Branicki, assisted by the British Embassy, took many invaluable works of art out of Poland. It is thought that one of the objects taken out was the 18th century bulawa (hetman's baton) ascribed to Hetman Jabłonowski. It can be confirmed by police reports from the year 1919-1923. The other bulawa, which is now part of the Wilanów collection, comes from the group of militaria, which was collected in 1946 by Stanisław Grepner from other collections with the objective of including them in the exhibition organized to celebrate the 250th anniversary of the death of Jan III Sobieski. The author describes the history of these objects.

page 16 MONIKA KUHNKE
THE COMPLICATED STORY OF THE
PAINTING BY FRANCESCO GUARDI

The painting was robbed by the Germans from the National Museum in Warsaw and came into the ownership of the University in Heidelberg. Such information was imparted by Dr Uwe Hartmann from Magdeburg during the ISPAN (Polish

Academy of Sciences Art Institute) conference four years ago. The article tells the history of the peregrinations of the painting and describes both its history and the efforts of the Polish side to recover it. Nevertheless, the painting remains in the German city of Stuttgart, and restituting it to Poland is being refused.

page 19 MAGDALENA MARCINKOWSKA,
KAMIL SEIDLER
SWITZERLAND ROBBED

In spite of the advances in protecting works of art, the number of thefts is not going down. Many of these are commissioned by art collectors. The authors describe the most spectacular crimes against works of art in recent years. They focus on the robbery from the collection the E.G Buerle Foundation in Zurich.

page 22 PAWEŁ GANCARCZYK,
JOLANTA GUZY-PASIAK
FINDING A MANUSCRIPT FROM THE
COLLECTION FROM THE ŻAŁUSKIS'
LIBRARY

The article presents the history of a 14th century Psalter, which belonged to the Żałuski brothers' collection. In 1794 the collection was seized by the Russians and became the foundation of the Imperial Public Library in St. Petersburg. The collection of manuscripts which had been taken out of Poland was estimated at as many as 20 thousand volumes. The manuscript which was returned to Poland in 1936 was recently discovered in the collection of the National Museum, where until then it had been lying forgotten.

page 24 MONIKA BARWIK
CATALOGUE OF LOSSES

page 28 MARIA ROMANOWSKA-
ZADROŻNA
CATALOGUE OF WAR LOSSES

page 30 BARBARA KALETA
INTERPOL. THE MOST WANTED WORKS
OF ART

page 32 JANUSZ A. MRÓZ
COLLEONI BACK IN SZCZECIN

The return of the statue to the Venetian condottiere, which after the Second World War was transferred to Warsaw, where the central Museum of Ancient Art was supposed to have been set up. The present article is a reminder of the history of this sculpture, which was published in our magazine ten years ago, as well as a discussion of the process of making the decision to return it to Szczecin and the reasons behind it.

page 34 ANNA KROCHMAL
POLES AND POLISH CULTURAL HERITAGE IN
THE COUNTRIES OF EASTERN EUROPE (PART 6)

The author analyses the tragic situation of Poles in Russia in the years 1917-1939, and then characterises the situation of the Polish community in the post-war period taking the account up to the present moment.

page 37 PIOTR OGRODZKI
THE SPECTACULAR THEFT OF THE GLASS
OBJECTS FROM THE MAINFRANKISCHE
MUSEUM IN WÜRZBURG

A description of the theft of 22 historic mugs from the museum in Würzburg. They were made from glass, decorated with enamel paintings and exhibited in the showcases in Kalterhalle – a room devoted to the making of wine. The author points out what had made the theft easier and uses these observations to draw conclusions regarding the protection of museum collections. Apart from two, the mugs have been recovered for the collection.

page 40 WOJCIECH PACZUSKI
TRANSPORTING A WORK OF ART
TO A MEMBER COUNTRY IN THE CUSTOM
LAW OF THE EUROPEAN UNION

A discussion of the legal regulations regarding this topic in the context of the definition of a work of art.

page 42 MIROSLAW BARWIK
THE LOST MONUMENTS TO THE THOUGHT
OF THE ANTIQUITY

A description of some works by thinkers of the antiquity in the form of writings on papyrus, which are an invaluable source of knowledge about those times.

page 45 JAN SKŁODOWSKI
THE FORMER BORDER POLE ON PANTYR
Pantyr is a mountain peak in the Eastern Carpathians. It is also where the Legionnaires' cross placed on the border of Poland with its neighbouring states is located. The author describes the history of this historic object and what has remained of it until our times.

page 47 PIOTR OGRODZKI
REVIEWS OF THE BOOKS BY VINCENT
NOCE AND STEPHANE BREITWIESER

The article discusses two books devoted to the theft of works of art. One of these is *La Collection égoïste: la folle aventure d'un voleur d'art en série et autres histoires édifiantes* (The Selfish Collector) by Vincent Noce, and the other *Confessions d'un Voleur d'art* (Confessions of an Art Thief) by Stéphane Breitwieser, a present-day Arsen Lupin.

SZUKAJ NAS W INTERNECIE: www.oozp.org.pl

KRAJOWY WYKAZ
ZABYTKÓW SKRADZIONYCH
LUB WYWIEZIONYCH
ZA GRANICĘ NIEZGODNIE
Z PRAWEM

Ośrodek Ochrony
Zbiorów Publicznych
Narodowa Instytucja Kultury

